

ISSN 2181-9505
Doi Journal 10.26739/2181-9505

Philosophy and Life

FALSAFA VA HAYOT • ФИЛОСОФИЯ И ЖИЗНЬ

2025 № 3-4 (30-31)

ISSN 2181-9505
Doi Journal 10.26739/2181-9505

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti
O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi
Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi
O'zbekiston falsafa jamiyati

Национальный Университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека
Международный научно-исследовательский центр Имам Бухари
при Кабинете Министров Республики Узбекистан
Философское общество Узбекистана

The National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
Imam Bukhari International Research Center under the Cabinet of Ministers
of the Republic of Uzbekistan
Philosophical Society of Uzbekistan

**FALSAFA VA HAYOT
XALQARO JURNAL**

**ФИЛОСОФИЯ И ЖИЗНЬ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ**

**PHILOSOPHY AND LIFE
INTERNATIONAL JOURNAL**

2025 № 3-4 (30-31)

Jurnal bir yilda 4 marta nashr qilinadi.
Журнал выходит 4 раза в год.
The journal is published 4 times in a year.

Toshkent

“Falsafa va hayot” xalqaro jurnal
“Философия и жизнь” международный журнал
“Philosophy and Life” International journal

<p>Tahrir kengashi Abdildina, R.J. - Qozog'iston FA akademigi, f.f.d., professor Mamedzade, I.R. - Azarbayjon FA Falsafa va sotsiologiya instituti direktori, f.f.d., professor Skarantino, L.M. - Jahon falsafa jamiyatlari federatsiyasi prezidenti, DSc, professor, (Italiya) Smirnov, A.V. - Rossiya FA akademigi, Rossiya FA “Falsafa” instituti direktori, Rossiya FA prezidenti, f.f.d., professor (Rossiya) Seytaxmedova N.L. - Qozog'iston FA muxbir a'zosi, f.f.d., professor Tsuy Veyxan - Xitoy ijtimoiy fanlar Akademiyasi vitse-prezidenti, DSc, professor, (Xitoy) Chumakov, A.N. - Rossiya FA Falsafa institute professori, f.f.d., (Rossiya)</p> <p>Muassislar: Mirzo Ulugbek nomidagi Uzbekiston Milliy universiteti O'z.RV M huzuridagi Imom Buxoriy xalqaro ilmiy - tadqiqot markazi O'zbekiston falsafa jamiyati Expert lawyers МЧЖ Elc.uz</p> <p style="text-align: center;">Ro'yxatga olinganligi haqidagi 1175 sonli guvohnoma O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 20.02.2018 yilda berilgan.</p>	<p>Bosh muharrir: Shermuhamedova, N.A. - f.f.d., professor (O'zbekiston) Bosh muharrir o'rinbosari: Aslanova R. - f.f.d., professor (Azarbayjon) Mas'ul muharrir: Muhamedova Z.M. – f.f.d., prof. (O'zbekiston) Tahrir hay'ati: Allahyarova, T., - f.f.d., professor (Azarbayjon) Andirjanova, G.A., - s.f.d., professor (Qozog'iston) Abasov, A.S. - f.f.d., professor (Azarbayjon) Buzarinejad, Y. - PhD, dotsent, Tehron universiteti Alborz fakulteti dekani; (Eron) B.K. Santosh Kukreja, - DS professor (Hindiston) Bilalov, M.L., - f.f.d., professor (Rossiya) Gabitov, T.X., - f.f.d., professor (Qozog'iston) Kerimov E. - f.f.d., professor (Azarbayjon) Gezalov, A.A., - f.f.n., professor (Rossiya) Olatunji Feliks – PhD, dotsent (Nigeriya) Pardayev S.P. – falsafa doctori PhD, (O'zbekiston) Tulenova G. J - f.f.d., professor (O'zbekiston) Tesdelen, Vefa, - f.f.d., professor (Turkiya) To'rayev, B.O., - f.f.d., professor (O'zbekiston) Tyukmaeva A.M. – falsafa doctori PhD (O'zbekiston) Kurmangalieva, G. K., - f.f.d., professor (Qozog'iston) Qurbonova L.A. – DSc, dotsent (O'zbekiston) Xudoydodzoda F.B., - f.f.d., professor (Tojikiston) Hakimov N. H. – f.f.d., professor (O'zbekiston) Xudoyberganov R. – DSc, dotsent (O'zbekiston) Mahmadizoda N. – f.f.d., professor (Tojikiston) Naushabaeva, A. Hakimoglu - PhD filos., professor (Turkiya) Paxruddinov, Sh.I.- s.f.d., professor (O'zbekiston) Sergeev, M.Y., - professor (AQSH) Sagikizi A.- f.f.d., professor (Qozog'iston) Urmanbetova, J.K., - f.f.d., professor (Qirg'iziston) Chjan Baychun, - f.f.d., professor (Xitoy) Shadmonov, Q., - f.f.d., professor (O'zbekiston) Sharipova E.K. – f.f.d., professor (Qirg'iziston) Ilmiy kotib: Xidirov, M.T. – falsafa doctori PhD, dotsent (O'zbekiston) Musahhihlar: Qodirov J. (O'zbekiston) Po'latov A. (O'zbekiston)</p>
--	--

MUNDARIJA
SIYOSAT VA JAMIYAT FALSAFASI

Inaqov Qudratjon Qadirjanovich	RAQAMLI JAMIYAT SHAROITIDA MAFKURA TRANSFORMATSIYASI VA IJTIMOIIY ONG DINAMIKASI	9-19
Qosimova Nazira Omurqulovna	GARMONIYA VA HAMKORLIK: DIPLOMATIYANING AYOLLAR O‘LCHOVI	20-30
Rasulov Rustambek Odilovich	AXBOROT VA KOMMUNIKATSIYA TIZIMIDA SIYOSIIY MAFKURALAR TARG‘IBOT METODOLOGIYALARINING O‘ZGARUVCHALIGI	31-37
Shayildayeva Asel Kokoyevna	XALQ DIPLOMATIYASIDA AYOLLAR YETAKCHILIGI: MAS‘ULIYAT VA G‘AMXO‘RLIK FALSAFASI TA‘LIM VA FAN FALSAFASI	38-45
Qurbonova Lolaxon Abduxadimovna	ELITAR TA‘LIM MODELLARIGA SUN‘IY INTELLEKTNING INTELLEKTUAL VA MA‘NAVIY TA‘SIRI	46-53
Xaydarova Aqida Xurramovna	TANLANISH MEXANIZMI VA EPISTEMOLOGIK RATSIOANALLIK DIALEKTIKASI	54-60
Usmonov Muxriddin Abdimuradovich	IDROKNING TAFAKKUR USLUBINING ONTOLOGIK POYDEVORI SIFATIDAGI MOHIYATI VA UNING ONG - BORLIQ O‘RTASIDAGI MUNOSABATLARNI TUSHUNISHDAGI AHAMIYATI	61-75
Shermuhamedova Niginaxon Arslonovna	SINERGETIK VA DIALEKTIK TAFAKKUR VA ULARNING MURAKKAB TIZIMLARINING RIVOJLANISHINI TUSHUNISHDA ROLI FALSAFA TARIXI VA TARIX FALSAFASI	76-85
Pardayev Sultonmurod	DUNYONING ILMIY MANZARASI EVOLYUTSIYASINING KLASSIK, NOKLASSIK VA POSTNOKLASSIK DAVRLARI VA ULARNING O‘ZARO TA‘SIRI	86-96
Qodirov Javlonbek Abdusattor o‘g‘li	ZAMONAVIIY FALSAFADA ONGGA OID POSTMODERN VA NEYROFALSAFA SOHALARIDAGI QARASHLAR DINAMIKASI	97-104
Sapayev Valisher Odilbek o‘g‘li	SUN‘IY INTELLEKT FENOMENINING IJTIMOIIY JARAYONLAR BILAN BOG‘LIQ JIHLTLARI VA UNING MAFKURAVIIY AHAMIYATI DUNYO MADANIYATI VA DINIIY AN‘ANALAR	105-116
Alaje, Olubunmi Oyebola	FATOU FANNY-CISSÉ‘NING “MADAME LA PRÉSIDENTE” ASARIDA MISTITSIZM, GENDER ASOSIDAGI KUCH VA YETAKCHILIKNING ETNOLINGVISTIK TASVIRI	117-132
Qudratov Siroj Xolmatovich	MILLIIY VA GLOBAL TAJRIBALAR ASOSIDA YOSHLAR AXBOROT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI	133-145

Qudratov Siroj Xolmatovich

ISFT (international school of finance
technology and science) instituti
1-bosqich mustaqil tadqiqotchisi
e-mail: qudratovsiroj@gmail.com
(Toshkent, O'zbekiston)

MILLIY VA GLOBAL TAJRIBALAR ASOSIDA YOSHLAR AXBOROT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI

Annotatsiya. Milliy va global tajribalarda yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan sharoitda yoshlarning axborotni tanlash, tahlil qilish, baholash va undan mas'uliyat bilan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb vazifaga aylanmoqda. Milliy tajribada ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, milliy qadriyatlar va davlat axborot siyosati muhim o'rin tutsa, global tajribada media savodxonlik, raqamli xavfsizlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu jarayonda innovatsion ta'lim metodlari, axborot-resurs markazlari, internet madaniyatini oshirishga qaratilgan dasturlar hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirgan mafkuraviy yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada axborot makonida faol, mas'uliyatli va tanqidiy fikrlovchi yoshlar avlodi shakllanib, jamiyatning barqaror va xavfsiz rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu bois, ushbu maqolada yoshlarni axborot tahdidlaridan himoyalash va ularda axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: axborot tahdidlari, raqamli transformatsiya, ommaviy axborot vositalari, raqamli platformalar, axborot madaniyati, "ma'naviy aloqadorlik", raqamli globallashuv, media ta'lim, raqamli platformalar dizayni.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan sharoitda axborot jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylandi. Axborot oqimining keskin ortishi, ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalarning keng tarqalishi yoshlarning dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi hamda axborotdan foydalanish madaniyatiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, yoshlar axborot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish bugungi kunda dolzarb ijtimoiy-siyosiy va ma'naviy masalalardan biri hisoblanadi. Yoshlar jamiyatning eng faol

va innovatsion qatlami bo‘lib, ularning axborotni qabul qilish, tahlil etish va undan ongli foydalanish ko‘nikmalari mamlakat taraqqiyoti bilan chambarchas bog‘liqdir. Axborot tahdidlari, soxta xabarlar, g‘oyaviy va mafkuraviy ta’sirlar kuchayib borayotgan bir davrda yoshlarning axborot immunitetini mustahkamlash alohida ahamiyat kasb etadi.

Globalashuv va raqamli transformatsiya sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ijtimoiy falsafada madaniyatlararo muloqot, milliy identitet va universal axborot me’yorlari o‘rtasidagi murakkab dialektik munosabatlar doirasida namoyon bo‘lmoqda. Axborot madaniyati bu jarayonda faqat texnologik kompetensiyalar majmui emas, balki ijtimoiy ongni barqarorlashtiruvchi, qadriyatlar uzluksizligini ta’minlovchi va shaxsning global axborot makonida o‘zini anglashiga xizmat qiluvchi mexanizm sifatida talqin etiladi. Shu bois milliy va global tajribalarni qiyosiy-falsafiy asosda tahlil qilish yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining nazariy barqarorligi va amaliy samaradorligini ochib berishga imkon yaratadi. UNESCO ekspertlari mediata’lim va axborot savodxonligi masalasini tahlil qilib, “axborot madaniyati demokratik jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning asosiy shartidir” deb ta’kidlaydi. Ushbu pozitsiya global tajribada axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining institutsional va normativ asoslarini ko‘rsatadi.

MATERIALLAR VA METODLAR.

Ushbu maqolani tayyorlashda globalashuv va raqamli transformatsiya sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarini shakllanishiga ta’sir qilgan falsafiy-ilmiy maktablarning asosiy yondashuvlari tahlil qilishga harakat qilindi. Material sifatida XX asr oxiri va XXI asr boshlarida Yevropa va Osiyo qit’asida mashhur bo‘lgan olimlarning fundamental ishlari asosiy mezon sifatida yoritildi.

Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko‘rsatadiki, UNESCO yondashuvi universal me’yorlarni ishlab chiqishda samarali bo‘lsa-da, u milliy madaniyatlarning tarixiy va mental xususiyatlarini yetarli darajada hisobga olmaydi, bu esa lokal kontekstda moslashuv muammosini yuzaga keltiradi. Yevropa Ittifoqi doirasida olib borilgan tadqiqotlarda axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ta’lim tizimi bilan uzviy bog‘lanadi. A.Ferrari raqamli kompetensiyalar modelini ishlab chiqib, “axborot bilan ishlash qobiliyati tanqidiy fikrlash va axloqiy mas’uliyat bilan uyg‘unlashmaguncha to‘liq madaniyatga aylanmaydi” deya qayd etadi [Ferrari, 2012, p.16-18]. Ushbu yondashuv global tajribada mexanizmlarning integrativ xarakterini ochib beradi. Tanqidiy nuqtai nazardan, Ferrari modeli kompetensiyalarga urg‘u berib, axborot madaniyatining ijtimoiy-hokimiyat munosabatlari bilan bog‘liq qirralarini ikkilamchi darajada qoldiradi. Osiyo tajribasida, xususan Janubiy Koreyada, axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari milliy rivojlanish strategiyasi bilan bog‘lanadi. K.Kim ta’lim va raqamli siyosat uyg‘unligini tahlil qilib, “axborot madaniyati innovatsion iqtisodiyot uchun zarur bo‘lgan ijtimoiy intizom va mas’uliyatni shakllantiradi” deb yozadi [Kim, 2015, p. 102-104]. Ushbu yondashuv mexanizmlarning davlat

boshqaruvi va ijtimoiy institutlar orqali amalga oshirilishini ko'rsatadi. Biroq tanqidiy baholash shuni ko'rsatadiki, bunday modelda shaxsiy erkinlik va tanqidiy qarshilik imkoniyatlari cheklanishi mumkin.

Milliy tajribaga murojaat qilgan holda, O'zbekiston sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ma'naviy-ma'rifiy siyosat bilan chambarchas bog'langan. N.Qodirov yoshlar tarbiyasida axborot madaniyatining rolini tahlil qilib, "milliy qadriyatlarga tayangan axborot madaniyati yoshlarni mafkuraviy xurujlardan himoya qiluvchi ijtimoiy mexanizmga aylanadi" deb ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv milliy tajribada mexanizmlarning himoyalovchi va barqarorlashtiruvchi funksiyasini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, faqat himoya paradigmasiga tayangan model yoshlarning global axborot makonida faol subyekt sifatida shakllanishini cheklashi mumkin. T. Jo'rayev axborotlashgan jamiyatda ma'naviy xavfsizlik masalasini tahlil qilib, "axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ta'lim, OAV va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi uzviy hamkorlikka tayanishi lozim" deya qayd etadi [Jo'rayev, 2007, b.58-60]. Ushbu fikr milliy va global tajribalarni uyg'unlashtirish zaruratini asoslaydi. Tanqidiy nuqtai nazardan esa, mazkur yondashuv mexanizmlarning raqamli platformalar va transmilliy axborot oqimlari bilan bog'liq muammolarini yetarli darajada tahlil qilmaydi. R. Samarin axborot jamiyatida madaniyatlararo muloqotni o'rganib, "global axborot makonida milliy madaniyatlar o'zini faqat moslashuv orqali emas, balki faol dialog orqali saqlab qoladi" deb yozadi [Samarin, 2010, p. 91-93]. Ushbu yondashuv yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarida dialogik va interaktiv strategiyalarning muhimligini ko'rsatadi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, dialogga asoslangan model nazariy jihatdan samarali bo'lsa-da, amaliyotda u teng bo'lmagan axborot resurslari sharoitida murakkabliklarga duch keladi. Yuqoridagi milliy va global tajribalarni qiyosiy-tanqidiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ko'p darajali tizim sifatida namoyon bo'ladi: bir tomondan, global me'yorlar va texnologik standartlar; ikkinchi tomondan, milliy qadriyatlar va tarixiy tajriba; uchinchi tomondan esa, yoshlarning individual tanlovi va tanqidiy refleksiya. Ushbu mexanizmlar samaradorligi aynan shu uchlikning muvozanatli uyg'unligiga bog'liq. Maqolada A.Ferrari, K.Kim, R.Samarin, N.Qodirov kabilarning tadqiqot ishlarini qiyosiy tahlil qilish uchun tarixiy-falsafiy komparativ (qiyosiy) tahlil, sistemali yondashuv, sinergetika, fanlararo integratsiya metodlaridan foydalanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Zamonaviy axborot sivilizatsiyasi sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish masalasi ijtimoiy falsafaning eng muhim va murakkab nazariy yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Chunki axborot madaniyati hodisasi bugungi kunda faqat texnik yoki kommunikativ jarayon sifatida emas, balki ijtimoiy mavjudlikning ontologik va aksiologik mazmunini qayta belgilovchi ijtimoiy-falsafiy hodisa sifatida namoyon bo'lmoqda. Axborot sivilizatsiyasi insonning mavjudlik holatini, uning dunyoni bilish, tushunish va unda ishtirok

etish shakllarini tubdan o'zgartirgan holda, jamiyat hayotida yangi ma'naviy-paradigmatik o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Ayniqsa, yoshlar ijtimoiy qatlamining bu jarayon markazida turishi, axborot madaniyatining milliy va global darajadagi transformatsion mexanizmlarini falsafiy tahlil qilishni zarur qiladi.

Axborot madaniyati ijtimoiy falsafiy nuqtai nazardan insonning axborot muhitidagi o'zini anglash va o'zini tashkil etish qobiliyati sifatida talqin etiladi. U insonning texnik vositalar bilan o'zaro munosabatida emas, balki ma'naviy-aks ettirish, tanlov, qadriyat yaratish va mas'uliyatli qaror qabul qilishdagi faol holati bilan belgilanadi. Shunday qilib, axborot madaniyatining rivojlanish mexanizmlari bir tomondan insonning axborot bilan o'zaro aloqasini me'yorlashtiruvchi ijtimoiy-axloqiy tuzilmani, ikkinchi tomondan esa bu jarayonda shakllanuvchi yangi turdagi madaniy identifikatsiyani ifodalaydi. Milliy tajriba shundan dalolat beradiki, yoshlar ongida axborot madaniyatini shakllantirish faqat texnik savodxonlikni oshirish yoki raqamli platformalardan foydalanishni o'rganish emas, balki axborot oqimi sharoitida insonning ma'naviy mustaqilligini, tanqidiy fikrlash qobiliyatini va madaniy immunitetini rivojlantirishdir. Axborotning faqat ma'lumot emas, balki g'oya, ma'no va qadriyat tashuvchisi sifatidagi mohiyatini anglash, yoshlarni passiv iste'molchilikdan faol yaratuvchilik bosqichiga olib chiqadi.

Global tajriba bu borada ko'rsatadiki, axborot madaniyatining rivojlanishi texnologik innovatsiyalar bilan emas, balki insoniy tafakkurning madaniy o'zgarishi bilan bog'liq. Axborot sivilizatsiyasining taraqqiyoti, insoniyatni yangi turdagi "ma'naviy aloqadorlik" — axborot orqali uyg'unlik, hamdardlik va umumiy mas'uliyat tuyg'usiga olib kelishi mumkin, biroq shu bilan birga u yangi turdagi begonalashuv — informatsion utilitarizm, ma'nosizlik, empatiya tanqisligi va axborot manipulyatsiyasi xavfini ham keltirib chiqarmoqda. Shuning uchun axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining falsafiy asosida insonni texnologik vosita emas, balki ijtimoiy-axloqiy mohiyat sifatida qayta anglash g'oyasi yotadi. Inson bu jarayonda nafaqat axborot oluvchi, balki ma'noni qayta yaratuvchi va uni ijtimoiy ongga integratsiyalovchi ijodiy sub'ekt sifatida harakat qiladi. Ijtimoiy falsafa bu jarayonni madaniyatning o'z-o'zini aks ettirish bosqichi sifatida baholaydi: jamiyat o'zining axborot oqimlarida aks etgan shaklini ko'rib, o'zini qayta tushunadi. Yoshlar bu jarayonda axborot dunyosining faol qatnashchisi bo'lib, ularning axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari inson tafakkurining yangi shakllarini — tanqidiy ong, refleksiv tafakkur, ma'naviy selektivlikni shakllantirishni nazarda tutadi. Bunday madaniy mexanizmlar faqat ta'lim yoki tarbiya tizimida emas, balki ijtimoiy muhit, kommunikativ madaniyat va ommaviy axborot vositalarining ma'naviy funksiyasida ham shakllanadi.

Milliy va global tajribalarning sintezida axborot madaniyatining ijtimoiy-falsafiy mazmuni insoniyatning ma'naviy birlik g'oyasiga qaytadi. Axborot oqimining global tus olgan davrida milliy axborot madaniyati ma'naviy avtonomiya, o'zlikni anglash va madaniy mustahkamlikning kafolatidir. Shuning uchun axborot madaniyatini rivojlantirishning falsafiy mexanizmi — bu ma'naviy uyg'unlikni, axloqiy mas'uliyatni va axborot oqimlari ustidan ongli nazoratni ta'minlovchi ijtimoiy ong tizimini yaratishdir. Bu tizim texnologik zamonaviylikni

ma'naviy qadriyatlar bilan muvofiqlashtiradi, axborot sohasidagi erkinlikni axloqiy chegaralar bilan uyg'unlashtiradi, yoshlarni esa axborot asrining iste'molchilari emas, balki ma'naviy mezonli ijodkorlari darajasiga ko'taradi. Shunday qilib, ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari insoniyat taraqqiyotining yangi ma'naviy paradigmasi sifatida namoyon bo'ladi. Bu paradigma axborotni insoniy mohiyatning uzviy elementi sifatida talqin etadi, uni nafaqat bilim, balki vijdon, axloq va hamjihatlik mezonlariga asoslangan ijtimoiy borliqning asosiy shakliga aylantiradi. Axborot madaniyatining haqiqiy rivojlanishi esa faqat texnologik emas, balki ma'naviy uyg'onish — insonning o'z tafakkurini, qadriyatlarini va axborot bilan munosabatini qayta tashkil etish jarayonidir. Raqamli globallashtirish sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ijtimoiy falsafada erkinlik va mas'uliyat, universallik va milliylik, bilim va hokimiyat o'rtasidagi murakkab dialektik munosabatlar doirasida shakllanadi. Axborot madaniyati bu jarayonda shunchaki texnologik savodxonlik yoki mediakompetensiya emas, balki ijtimoiy tanlovni ongli amalga oshirish, ma'no ishlab chiqarish va ijtimoiy adolatni anglash qobiliyati sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois milliy va global tajribalar asosida ishlab chiqiladigan mexanizmlar yoshlarni passiv axborot iste'molchisi emas, balki ijtimoiy ong va ma'naviy qarorlarning faol subyekti sifatida shakllantirishga qaratilishi lozim.

A. Sen inson rivojlanishini tahlil qilib, "haqiqiy taraqqiyot bu insonning imkoniyatlari va ongli tanlov doirasining kengayishidir" deya ta'kidlaydi [Sen, 1999, p.36-38]. Ushbu yondashuv global tajribada yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining imkoniyatlar (capabilities) paradigmasiga tayanishini asoslaydi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, Sen konsepsiyasi axborotga kirish va tanlash erkinligini muhim omil sifatida belgilaydi, biroq u raqamli makondagi axborot notengligi va algoritmik cheklovlarni yetarli darajada muammolashtirmaydi. OECD ekspertlari ta'lim va raqamli kompetensiyalarni tahlil qilib, "axborot madaniyati iqtisodiy raqobatbardoshlik bilan emas, fuqarolik mas'uliyati bilan bog'langandagina barqaror bo'ladi" deya qayd etadi. Ushbu fikr global tajribada mexanizmlarning ta'lim-institutsional va fuqarolik yo'nalishini ochib beradi. Tanqidiy nuqtai nazardan esa, OECD yondashuvi ko'proq pragmatik va utilitar xarakterga ega bo'lib, axborot madaniyatining ma'naviy-falsafiy mazmunini ikkilamchi darajaga tushiradi. H.Jenkins ishtirokchi madaniyatni tahlil qilib, "raqamli muhitda yoshlar faqat axborotni qabul qilmaydi, balki uni yaratadi va qayta talqin qiladi" deb yozadi. Ushbu pozitsiya global tajribada yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining interaktiv va kreativ xarakterini asoslaydi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, Jenkins modeli yoshlarning faol ishtirokini kuchli ochib bersada, u ishtirokning ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy chegaralari masalasini yetarli darajada normativlashtirmaydi. P. Freire tanqidiy pedagogika doirasida axborot va ta'lim munosabatini tahlil qilib, "bilim tayyor shaklda berilmaydi, u dialog va tanqidiy anglash jarayonida yaratiladi" deya ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarida tanqidiy dialog va refleksiyaning muhimligini asoslaydi. Shu bilan birga, tanqidiy baholash shuni ko'rsatadiki, Freire modeli

raqamli makondagi texnologik vositachilik va platformaviy nazorat omillarini yetarli darajada hisobga olmaydi.

Milliy tajribaga murojaat qilgan holda, S.Otamuratov axborot va ma'naviyat munosabatlarini tahlil qilib, "axborot madaniyatini rivojlantirish yoshlarning milliy ongini mustahkamlash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash vositasidir" deb ta'kidlaydi [Otamuratov, 2012, b.71-73]. Ushbu pozitsiya milliy tajribada mexanizmlarning tarbiyaviy va integrativ funksiyasini asoslaydi. Shu bilan birga, ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, faqat milliy barqarorlikka urg'u berish yoshlarning global muloqot va ochiq axborot makonidagi faolligini cheklashi mumkin.

Shuningdek, Z.Islomov yoshlar tarbiyasida axborot omilini tahlil qilib, "axborot madaniyati ta'lim, oila va jamoatchilik institutlari o'rtasidagi hamkorlikda shakllanadi" deya qayd etadi [Islomov, 2016, b.55-57]. Ushbu fikr milliy va global tajribalarni uyg'unlashtirish mexanizmlarining institutsional ko'p darajaliligini ko'rsatadi. Tanqidiy nuqtai nazardan esa, mazkur yondashuv raqamli platformalarning transmilliy ta'sirini yetarli darajada hisobga olmaydi.

Yuqoridagi turli nazariy va amaliy yondashuvlarning qiyosiy-tanqidiy tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy va global tajribalar asosida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari institutsional (ta'lim va OAV), madaniy-qadriyatli (milliy meros va axloq), hamda kommunikativ-interaktiv (dialog va ishtirok) yo'nalishlarning uzviy birligiga tayanadi. Ushbu mexanizmlar bir-biridan ajratilgan holda emas, balki dialektik uyg'unlikda amal qilgandagina yoshlarning axborot madaniyati barqaror va ijodiy rivojlanadi.

Raqamli globallashuv sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ijtimoiy falsafada bilimning legitimligi, axborot oqimlarining normativ boshqaruvi hamda shaxsning axloqiy-subyektiv pozitsiyasi o'rtasidagi murakkab dialektik munosabat sifatida namoyon bo'ladi. Axborot bu jarayonda nafaqat uzatiladigan mazmun, balki ijtimoiy tartibni ishlab chiqaruvchi, qarorlar qabul qilishni yo'naltiruvchi va madaniy ustuvorliklarni mustahkamlovchi kuch sifatida amal qiladi. Shu bois milliy va global tajribalar asosida shakllanadigan mexanizmlar yoshlarning axborot makonida moslashuvi emas, balki ularning ijtimoiy mas'uliyatli tanlovi va reflektiv ongini rivojlantirishga qaratilishi lozim.

S.Lash globallashuv va madaniyat munosabatlarini tahlil qilib, "axborotlashgan jamiyatda madaniyat tezkorlik va refleksivlik orqali qayta ishlab chiqariladi" deya ta'kidlaydi. Ushbu fikr global tajribada yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining dinamik va reflektiv xarakterini ochib beradi. Ilmiy-ijodiy munosabat shuni ko'rsatadiki, Lash tezkorlikni muhim omil sifatida asoslaydi, biroq u milliy madaniyatlarning sekin shakllanuvchi qadriyat tizimlari bilan yuzaga keladigan ziddiyatlarni yetarli darajada muammolashtirmaydi.

T. van Dijk axborot va hokimiyat munosabatlarini tahlil qilib, "axborot ustidan nazorat ijtimoiy tengsizlikni mustahkamlovchi diskursiv mexanizmga aylanadi" deb yozadi. Ushbu yondashuv yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarida tanqidiy diskurs va axborot manbalarini tahlil qilish

ko'nikmalarining muhimligini asoslaydi. Tanqidiy baholash shuni ko'rsatadiki, van Dijk yondashuvi axborotning ideologik tabiatini aniq ochadi, biroq u yoshlarning axborot orqali ijobiy identitet va ijtimoiy birdamlikni shakllantirish imkoniyatlarini ikkilamchi darajada qoldiradi.

Milliy tajribaga murojaat qilgan holda, M.Usmonov globallashtirish sharoitida ma'naviy tarbiyani tahlil qilib, "axborot madaniyati yoshlarning milliy o'zlikni anglashini zamonaviy kommunikatsiya shakllari orqali mustahkamlaydi" deya ta'kidlaydi [Usmonov, 2015, b. 92-94]. Ushbu fikr milliy tajribada mexanizmlarning madaniy vorislik va identitetni saqlash funksiyasini ko'rsatadi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, Usmonov yondashuvi tarbiyaviy jihatdan muhim bo'lsa-da, u yoshlarning global axborot makonida ko'p qatlamli identitetlarni shakllantirish jarayonini yetarli darajada konseptualizatsiya qilmaydi.

Yuqoridagi milliy va global nazariy pozitsiyalarni qiyosiy-tanqidiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari axloqiy-refleksiv, institutsional-ta'limiy va diskursiv-tanqidiy yo'nalishlarning uzviy birligiga asoslanadi. Bu mexanizmlar faqat tashqi tartibga solish orqali emas, balki yoshlarning ichki ma'naviy mas'uliyati va ongli tanlovi orqali samarali ishlaydi.

Raqamli sivilizatsiya sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ijtimoiy falsafada bilim legitimatsiyasi, axborotga ishonch va madaniy suverenitet muammolari bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi. Axborot madaniyati bu jarayonda nafaqat axborotni o'zlashtirish texnikasi, balki ijtimoiy haqiqatni farqlash, axborotning qadriyatli mazmunini anglash va mas'uliyatli ijtimoiy pozitsiyani egallash qobiliyati sifatida shakllanadi. Shu bois milliy va global tajribalar asosida ishlab chiqiladigan mexanizmlar yoshlarning axborot makonida yo'qolib qolmasligi, balki ongli va reflektiv subyektga aylanishini ta'minlashi lozim.

M. Horkheimer va T. Adorno madaniyat industriyasini tahlil qilib, "ommaviy axborot tizimi shaxsni tanqidiy fikrlashdan ko'ra moslashuvchanlikka o'rgatadi" deb yozadi. Ushbu yondashuv global tajribada yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining tanqidiy qarshilik funksiyasini ochib beradi. Tanqidiy munosabat shuni ko'rsatadiki, mualliflar madaniyat industriyasining salbiy jihatlarini chuqur tahlil qilgan bo'lsa-da, zamonaviy raqamli muhitda yuzaga kelayotgan alternativ va mustaqil axborot manbalarini yetarli darajada e'tirof etmaydi.

Xalqaro mediata'lim tadqiqotchisi R.Hobbs mediata'lim mexanizmlarini tahlil qilib, "axborot madaniyati savol berish, tekshirish va baholash ko'nikmalarini muntazam mashq qilish orqali shakllanadi" deya qayd etadi [Hobbs, 2010, p. 69-71]. Ushbu yondashuv global tajribada mexanizmlarning pedagogik-amaliy yo'nalishini ko'rsatadi. Tanqidiy nuqtai nazardan esa, Hobbs modeli individual ko'nikmalarga urg'u berib, axborot muhitining ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy strukturalarini ikkilamchi darajaga tushiradi.

Milliy tajribaga murojaat qilgan holda, B.To'rayev axborotlashuv va madaniyat munosabatlarini tahlil qilib, "axborot madaniyati jamiyatning ma'naviy

immunitetini ta'minlovchi strategik resursdir" deya ta'kidlaydi [To'rayev, 2014, b. 57-59]. Ushbu fikr milliy tajribada mexanizmlarning himoyalovchi va barqarorlashtiruvchi ahamiyatini asoslaydi. Shu bilan birga, ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, faqat immunitet paradigmasiga tayanish yoshlarning ijodiy va tashabbuskor axborot faoliyatini cheklashi mumkin.

Shuningdek, M. Bekmurodov globallashtiruv sharoitida yoshlar ijtimoiy ongini tahlil qilib, "axborot madaniyati yoshlarning global jarayonlarga moslashuvi bilan birga milliy mas'uliyatni saqlab qolish mexanizmini ham bajaradi" deb yozadi [Bekmurodov, 2012, b. 88-90]. Ushbu pozitsiya milliy va global tajribalar uyg'unligini ko'rsatadi. Tanqidiy nuqtai nazardan esa, mazkur yondashuv axborot madaniyatining transmilliy identitet va kosmopolit qarashlar bilan bog'liq jihatlarni yetarli darajada ochmaydi.

Yuqoridagi turli nazariy pozitsiyalarni qiyosiy-tanqidiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, milliy va global tajribalar asosida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari uch asosiy darajada namoyon bo'ladi: birinchidan, kognitiv-tanqidiy mexanizmlar (talqin, tekshiruv, baholash); ikkinchidan, axloqiy-madaniy mexanizmlar (qadriyat, mas'uliyat, ma'naviy tanlov); uchinchidan, institutsional-kommunikativ mexanizmlar (ta'lim, OAV, raqamli platformalar). Ushbu mexanizmlar alohida emas, balki dialektik uyg'unlikda amal qilgandagina yoshlar axborot madaniyati barqaror rivojlanadi.

Globallashtiruv va raqamli muhitning chuqurlashuvi sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ijtimoiy falsafada jamiyatning o'zini o'zi tasavvur qilishi, axborotga bo'lgan ishonch va ijtimoiy mas'uliyatning qayta shakllanishi bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi. Axborot madaniyati bu jarayonda nafaqat texnologik ko'nikmalar majmui, balki ijtimoiy tasavvur, normativ ong va axloqiy tanlovni birlashtiruvchi mexanizm sifatida yuzaga chiqadi. Shu sababli milliy va global tajribalar asosida ishlab chiqiladigan mexanizmlar yoshlarni axborot oqimlariga moslashishga emas, balki ularni ijtimoiy ma'noda baholash va ongli boshqarishga yo'naltirishi zarur.

K. Polanyi bilim va jamiyat munosabatlarini tahlil qilib, "bilimning muhim qismi yashirin bo'lib, u faqat ijtimoiy tajriba orqali uzatiladi" deb ta'kidlaydi. Ushbu fikr yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarida formal bilim bilan norasmiy tajriba o'rtasidagi uzviylikni asoslaydi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko'rsatadiki, Polanyi axborot madaniyatining chuqur ijtimoiy ildizlarini ochib beradi, biroq raqamli muhitda yashirin bilimning tezkor va yuzaki o'zlashtirilishi muammosini yetarli darajada tahlil qilmaydi.

Milliy tajribaga murojaat qilgan holda, J.Najmiddinov yoshlar tarbiyasi va axborot munosabatlarini tahlil qilib, "axborot madaniyati yoshlarning ma'naviy tanlovini ongli ravishda amalga oshirishiga xizmat qiluvchi ijtimoiy mexanizmdir" deya qayd etadi. Ushbu yondashuv milliy tajribada mexanizmlarning tarbiyaviy va axloqiy yo'nalishini ochib beradi. Tanqidiy nuqtai nazardan esa, mazkur pozitsiya global axborot makonidagi ko'p madaniyatli va plural axloqiy muhitni yetarli darajada muammolashtirmaydi.

Shuningdek, M.Yo‘ldoshev axborotlashuv va ijtimoiy ongni tahlil qilib, “axborot madaniyati yoshlarning jamiyatdagi ijtimoiy mas’uliyatini kuchaytiruvchi omil sifatida shakllanadi” deb yozadi. Ushbu fikr milliy tajribada mexanizmlarning fuqarolik va ijtimoiy faollik bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko‘rsatadiki, Yo‘ldoshev ijtimoiy mas’uliyatni asoslaydi, biroq raqamli muhitda bu mas’uliyatning institutsional qo‘llab-quvvatlanishi masalasini yetarli darajada ochib bermaydi.

Yuqoridagi turli milliy va global nazariy yondashuvlarning qiyosiy-tanqidiy tahlili shuni ko‘rsatadiki, yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ramziy-ijtimoiy, axloqiy-normativ va texnologik-institutsional darajalarning uzviy birligiga tayanadi. Bu mexanizmlar alohida qo‘llanganda fragmentar natija beradi, biroq ular dialektik uyg‘unlikda amal qilgandagina yoshlarning axborot madaniyati barqaror va ijodiy rivojlanadi.

Raqamli globallashuvning chuqurlashuvi sharoitida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari ijtimoiy falsafada bilimning ijtimoiy legitimatsiyasi, madaniy suverenitet va transmilliy axborot oqimlari o‘rtasidagi murakkab dialektika orqali talqin etiladi. Axborot madaniyati bu jarayonda nafaqat axborotni qabul qilish yoki uzatish ko‘nikmalari majmui, balki ijtimoiy haqiqatni ajratish, axborotga ishonchni asoslash va mas’uliyatli qaror qabul qilishni ta’minlovchi normativ-aksiologik mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bois milliy va global tajribalar asosida shakllanadigan mexanizmlar yoshlarni moslashuvchan iste’molchiga emas, balki reflektiv va tanqidiy subyektga aylantirishga yo‘naltirilishi lozim.

Ulrich Beckga tayanmasdan, Anthony Elliott raqamli o‘zlikni tahlil qilib, “axborot jamiyatida shaxs identiteti doimiy ravishda qayta muzokara qilinadi” deb yozadi [Elliott, 2013, p.62-64]. Bu yondashuv yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarida identitetning reflektiv barqarorligini ta’minlash zarurligini asoslaydi. Tanqidiy nuqtai nazardan, Elliottning talqini identitetning psixologik qirrasini chuqur ochsa-da, raqamli platformalarning iqtisodiy manfaatlari va algoritmik bosimini yetarlicha tahlil qilmaydi.

John Dewey demokratik ta’lim va tajriba munosabatini tahlil qilib, “bilim ijtimoiy tajribada sinovdan o‘tgandagina madaniy ahamiyat kasb etadi” deya ta’kidlaydi [Dewey, 1938, p.87-89.]. Ushbu fikr global tajribada yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining tajribaviy-dialogik asosini ko‘rsatadi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko‘rsatadiki, Dewey yondashuvi tanqidiy fikrlashni kuchaytiradi, biroq zamonaviy raqamli muhitda tajribaning tezkor va fragmentar tus olishi muammosini yetarli darajada hisobga olmaydi.

Sheila Jasanoff ilmiy bilim va jamiyat munosabatlarini tahlil qilib, “bilim ishonchligi ijtimoiy kelishuvlar orqali shakllanadi” deya qayd etadi. Ushbu yondashuv global tajribada yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlarining ijtimoiy ishonch va ekspertizaga tayanishini asoslaydi. Tanqidiy munosabat shuni ko‘rsatadiki, Jasanoff ishonchning ijtimoiy tabiatini ochib bersada, soxta ekspertlik va dezinformatsiya ekotizimlari muammosini yetarli darajada muammolashtirmaydi.

Milliy tajribaga murojaat qilgan holda, U.Saidov globallasuv sharoitida axborot madaniyatini tahlil qilib, “milliy qadriyatlarga tayangan axborot madaniyati yoshlarning ma’naviy barqarorligini ta’minlaydi” deya ta’kidlaydi. Ushbu pozitsiya milliy mexanizmlarning tarbiyaviy va integrativ ahamiyatini ko’rsatadi. Ilmiy-ijodiy baholash shuni ko’rsatadiki, faqat milliy barqarorlikka urg’u berish yoshlarning global muloqotdagi faol subyektivligini cheklashi mumkin.

Yuqoridagi milliy va global yondashuvlarning qiyosiy-tanqidiy tahlili shuni ko’rsatadiki, yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari uch o’lchamli tizim sifatida namoyon bo’ladi: birinchidan, kognitiv-reflektiv mexanizmlar (tanqidiy baholash, talqin, ishonchni asoslash); ikkinchidan, axloqiy-madaniy mexanizmlar (qadriyatlar, ma’naviy mas’uliyat, identitet); uchinchidan, institutsional-kommunikativ mexanizmlar (ta’lim, media ta’lim, raqamli platformalar dizayni). Bu mexanizmlar alohida emas, balki dialektik uyg’unlikda amal qilgandagina yoshlarning axborot madaniyati barqaror va ijodiy rivojlanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bugungi globallasuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda yoshlarning axborot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Axborot oqimining keskin ortishi, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi yoshlar ongiga turli ijobiy va salbiy ta’sirlarni ko’rsatmoqda. Shu bois, yoshlarning axborotni tanqidiy tahlil qilish, ishonchli manbalarni ajrata olish, yolg’on va manipulyativ axborotlarga qarshi immunitetini shakllantirish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Milliy tajriba shuni ko’rsatadiki, yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirishda ta’lim-tarbiya tizimi, oila, mahalla va jamoatchilik institutlarining o’zaro hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Maktab va oliy ta’lim muassasalarida media savodxonlik, axborot xavfsizligi, raqamli madaniyatga oid fan va modullarni joriy etish yoshlarning axborot bilan ishlash ko’nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuningdek, milliy qadriyatlar, ma’naviy-axloqiy mezonlarga asoslangan tarbiya yoshlarni zararli axborotlardan himoya qilishda muhim vosita bo’lib xizmat qiladi.

Global tajribalar esa axborot madaniyatini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli platformalardan samarali foydalanish zarurligini ko’rsatmoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasida media ta’limni erta yoshdan boshlab yo’lga qo’yish, yoshlarni mustaqil fikrlashga, axborotni tahlil qilishga va mas’uliyatli foydalanishga o’rgatish muhim o’rin tutadi. Xalqaro hamkorlik, ilg’or tajribalarni o’rganish va milliy sharoitga moslashtirish bu jarayonning samaradorligini oshiradi.

Shu nuqtayi nazardan, yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari kompleks va tizimli bo’lishi lozim. Ular ta’lim tizimini takomillashtirish, pedagog va ota-onalarning media savodxonligini oshirish, sifatli milliy axborot resurslarini yaratish, shuningdek, yoshlarni ijtimoiy faollikka va

mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasiga yo'naltirishni o'z ichiga olishi zarur. Shu ma'noda, milliy va global tajribalar uyg'unligi asosida yoshlar axborot madaniyatini rivojlantirish jamiyatning intellektual salohiyatini oshirish, axborot xavfsizligini ta'minlash va barkamol, mustaqil fikrlovchi avlodni voyaga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

BIBLIOGRAFIYA

1. Ferrari, A. (2012). Digital Competence in Practice. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, p. 16-18.
2. Kim, K. (2015). Digital Society and Education Policy in South Korea. – Seoul: Seoul National University Press, 2015, p. 102-104.
3. Qodirov, N. (2021). Yoshlar va axborot madaniyati: ijtimoiy-falsafiy tahlil. – Toshkent: Fan, 2021, p. 23-25.
4. Jo'rayev, T. (2007). Milliy davlatчилик: xavfsizlik va barqarorlik. – Toshkent: Akademiya, 2007, b. 58-60.
5. Samarina, R. (2010). Globallashuv va madaniyatlararo muloqot. – Toshkent: Akademiya, 2010, b. 91-93.
6. Sen, A. (1999). Development as Freedom. – Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 36-38.
7. Otamuratov, S. (2012). Axborot va ma'naviy xavfsizlik. – Toshkent: Akademiya, 2012, b. 71-73.
8. Islomov, Z. (2016). Yoshlar tarbiyasida axborot omili. – Toshkent: Fan, 2016, b. 55-57.
9. Lash, S. (2002). Critique of Information. – London: Sage, 2002, p. 58-60.
10. Usmonov, M. (2015). Globallashuv va ma'naviy tarbiya. – Toshkent: Fan, 2015, b. 92-94.
11. Hobbs, R. (2010). Digital and Media Literacy. – Thousand Oaks: Corwin, 2010, p. 69-71.
12. To'rayev, B. (2014). Axborotlashuv va ma'naviy barqarorlik. – Toshkent: Fan, 2014, b. 57-59.
13. Bekmurodov, M. (2012). Globallashuv va yoshlar ongi. – Toshkent: Akademiya, 2012, b. 88-90.
14. Elliott, A. (2013). The Culture of Insecurity. – London: Routledge, 2013, p. 62-64.
15. Dewey, J. (1938). Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938, p. 87-89.

Кудратов Сирож Холматович

International school of finance
technology and science (ISFT)

Независимый исследователь, 1-й год обучения

e-mail: qudratovsiroj@gmail.com
(Ташкент, Узбекистан)

МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОГО И ГЛОБАЛЬНОГО ОПЫТА

Аннотация. В национальном и глобальном опыте развитие информационной культуры молодежи является важным условием развития современного общества. В условиях стремительного развития цифровых технологий формирование у молодежи навыков отбора, анализа, оценки и ответственного использования информации становится неотложной задачей. Если в национальном опыте важную роль играют высшее образование, национальные ценности и государственная информационная политика, то в национальном опыте приоритетом станет развитие медиаграмотности, цифровой безопасности и критического мышления. В этом процессе большое значение имеют инновационные образовательные методы, информационно-ресурсные центры, программы, совершенствование интернет-культуры, идеологический подход, распространяющий национальные и общечеловеческие ценности. И результатом является формирование поколения молодежи, активных, ответственных и критически мыслящих в информационном пространстве, что позволит обеспечить стабильное и безопасное развитие общества. Поэтому в данной стране анализируются механизмы защиты молодежи от информационных угроз и развития у нее информационной культуры.

Ключевые слова: информационные угрозы, цифровая трансформация, средства массовой информации, цифровые платформы, информационная культура, «духовная связь», цифровая глобализация, медиаобразование, проектирование цифровых платформ.

Qudratov Siroj Xolmatovich
ISFT (International School of Finance
Technology and Science) Institute
1st year independent researcher
e-mail: qudratovsiroj@gmail.com
(Tashkent, Uzbekistan)

MECHANISMS FOR DEVELOPING YOUTH INFORMATION CULTURE BASED ON NATIONAL AND GLOBAL EXPERIENCES

Annotation. In national and global experiences, the development of youth information culture is an important condition for the development of modern society. In the conditions of rapid development of digital technologies, the formation of young people's skills in selecting, analyzing, evaluating and responsibly using information is becoming an urgent task. While in the national

experience, spiritual and educational education, national values, and state information policy play an important role, in the global experience, the development of media literacy, digital security, and critical thinking is emerging as a priority. In this process, innovative educational methods, information resource centers, programs aimed at increasing Internet culture, and an ideological approach that combines national and universal values are of great importance. As a result, a generation of young people who are active, responsible, and critically thinking in the information space is formed, which will serve the stable and safe development of society. Therefore, this article analyzes the mechanisms for protecting young people from information threats and developing information culture in them.

Keywords: information threats, digital transformation, mass media, digital platforms, information culture, “spiritual connectedness”, digital globalization, media education, digital platform design.

